

Om Tvååkerprojektet

Av Hans Andersson

Det går inte alltid i forskningsprojekt som man förväntar sig, vilket naturligtvis är en självklarhet. Det är ju forskning man bedriver av något som egentligen är okänt. Det man tror är uppenbart när man formulerar programmet visar sig när man tränger djupare in i materialet inte hålla. När det här projektet startade byggde det på att arkeologiskt identifiera den i den teknikhistoriska litteraturen berömda järnframställningsplatsen i Tvååker som nämns i ett gåvobrev 1197 från ärkebiskop Absalon till klostret i Sorö (*molendino ubi fabricatur ferrum*). Men förnyade studier av dokument, utvidgade arkeologiska undersökningar och kulturgeografiska analyser har gett helt nya överraskande resultat. Den som läser boken kommer att finna att inte alltid är de olika specialisterna som arbetat inom projektet helt överens. Det gäller t ex den teknikhistoriska tolkningen, men i andra frågor har man från olika perspektiv nått fram till sammanfallande resultat. Konsensus är inte ett mål i sig. Varje projekt har sin egen historia med sina framsteg och tillkortakommanden. När ett projekt är klart glöms de sistnämnda och projektprocessen framstår som en lineär företeelse. Men också de punkter man inte kommit ända fram är intressanta och viktiga och måste presenteras. På det viset skapar man ändå en ny plattform.

Projektets arbete belyser också den problematik som ligger i att arbeta tvärvetenskapligt eller mång-

vetenskapligt. De metodiska och teoretiska problem som ligger i ett sådant arbete är värda att ta på allvar. Även om man arbetar utifrån gemensamma problemställningar ger bearbetningarna av de olika materialen olika perspektiv och olika utsnitt av verkligheten, som inte alltid enkelt låter sig förena. När man för allt samman till en syntes är det viktigt att resp. material finns med på sina villkor. Ibland kan de ju också motsäga varandra, vilket inte skall döljas. Men allt detta är ju egentligen inte problem utan snarare ger de möjligheter till en bredare framställning än vad man annars skulle ha gjort.

Det här är ingalunda några ursäkter för den publikation, som vi presenterar här. Tvärtom. Det är en fantastisk möjlighet att arbeta över gränserna. Och de frågor vi behandlar går knappast att behandla om vi inte arbetar tvärvetenskapligt eller mångvetenskapligt. Jag är mycket tacksam över att ha fått chansen att delta i de diskussioner som förts, ibland ganska häftiga, men alltid konstruktiva. Det har varit en intensiv grupp att arbeta samman med. Det är naturligtvis en förhoppning att vi härmed har skapat några nya plattformar, som framtida forskning kan ta sin avstamp från.

Arkeologerna Lise Bender-Jørgensen och Gert Magnusson tog initiativet till projektet och ledde det gemensamt till 1994, då Bender-Jørgensen slutade. Undertecknad fungerade därefter som ordförande

och projektledare i samarbete med Magnusson. I projektets ledningsgrupp har ingått bergsingenjören Nils Björkenstam, Jernkontoret, metallurgen Vagn Buchwald, Danmarks tekniska universitet, medeltidsarkeologen Axel Christophersen från Trondheim, kulturgeograferna Pär Connelid och Chatarina Mascher från Varberg, civilekonomen Kerstin Fernheden, Jernkontoret, historikern Kaj Hörby, Köpenhamns universitet, civilingenjören Pär Johansson, KTH i Stockholm, arkeologen Gert Magnusson, Riksantikvarieämbetet, historikern Rikke Agnete Olsen, Köpenhamns universitet samt 1:e antikvarie Bo Strömberg, Riksantikvarieämbetet.

Till projektet har också varit knutet en referensgrupp som framför allt i början av projektet lämnade synpunkter på arbetet. Den har bestått av historikern professor Göran Dahlbäck, arkeologen professor Åke Hyenstrand, arkeologen professor Björn Myhre, arkeologen professor Siri Myrvold, arkeologen professor Jarl Nordbladh, fd museichefen Bengt-Arne Persson, arkeologen professor Klavs Randsborg, arkeologen och 1:e antikvariern Erik Rosengren, direktör Anders Sandin, läraren Roy Sjöberg, arkeologen professor Gustaf Trotzig, museuminspektören Olfert Voss samt museichefen Anders Ödman.

Fältarbetena bedrevs mellan åren 1993-1995 med årliga grävningsskampanjer om fyra till sex veckor under ledning av Gert Magnusson, Bo Strömberg och Jens Velleu. Till sin hjälp hade de arkeologerna Barbro Lind, Susanne Nilsson, Petra Smitsmanis, Sofia Strandvik, som arbetade alla säsongerna, respektive Mette Palm, Nils Fabiansson, Christina Fredengren, Marie Hansson, Magnus Johansson, Christoph Kilger, Anna Lagerstedt, Lena Larsson, Gun-Britt Rudin, Ann-Marie Skogsberg och Ylva Stenqvist som deltog det första året.

Det är alltså många att tacka. Särskilt måste ändå de som aktivt arbetat inom projektet och som medverkar i den här volymen framhävas. Det är i detta sammanhang viktigt att nämna Kai Hørby, som avled under projektets gång. Han gjorde i projektets inledning tillsammans med Rikke Agnete Olsen den grundläggande textkritiska och historiska analysen av tvååkerstexten.

Ett särskilt extra tack går till hembygdsföreningen i Tvååker och Sibbarp-Dagsås hembygdsförening, som alltid ställt upp och hjälpt oss praktiskt och också genom sin lokalkänedom varit projektet till stor hjälp.

Till den ekonomiska basen till projektet har bidrag kommit från flera håll: Nos-H, HSFR, Clara Lachmans fond, Jernkontoret, Ebbe Kochs stiftelse, Lennart J. Häggglunds stiftelse för arkeologisk forskning och utbildning, KVHAA den Klingsporska stiftelsen. Till detta har Arbetsförmedlingen i Varberg bidragit med lön till fem grovarbetare per undersökningssäsong. Stockholms, Göteborgs och Lunds universitet har bidrag med löner till ledningsgruppens medlemmar.

Slutligen: Jernkontoret har inte bara hjälpt oss med medel utan också inte minst genom Kerstin Fernheden varit vår administrativa bas, vilket varit en stor trygghet.

En del af undersøgelsesholdet fotograferet af Jens Velleu 23. august 1994.